

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 233

AYRINTILARI İLE
NAMAZLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ MESELESİ
(Yahudilik ve Hıristiyanlık'taki Günlük İbadetlerin Birleştirilmesi Dahil)

Dr. Abdulvahap ŞAKRAK

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
SÖZKESEN MATBAACILIK TİC. LTD. ŞTİ.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: (0312) 395 21 10 Yenimahalle/ANKARA

1. Baskı: Ocak 2017

2. Baskı: Nisan 2017

ISBN: 978-605-9652-21-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

AYRINTILARI İLE
NAMAZLARIN
BİRLEŞTİRİLMESİ
MESELESİ

(Yahudilik ve Hıristiyanlık'taki
Günlük İbadetlerin Birleştirilmesi Dahil)

Dr. Abdulvahap ŞAKRAK

Ankara 2017

Dr. Abdulvahap ŞAKRAK

20.05.1973 tarihinde Van'da doğdu. İlk ve orta tahsilini Van'da yaptı. Aynı ilde lise öğrenimini derece ile bitirdi. İlin değişik medrese hocalarından Arapça, Fıkıh ve Tefsir dersleri aldı. 1993 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başladığı yükseköğrenimini 1997 yılında okul birincisi olarak bitirdi. Aynı fakültede “*Abdest Namaz ve Oruç konusunda Hanefî ve Şafî Mezhebinin Farklı Görüşleri ve Delilleri*” konulu tezi ile İslam Hukuku'nda Yüksek Lisansını tamamladı. Aynı alanda “*Namazların Birleştirilmesi (Yahudi ve Hıristiyanlık'ta Günlük İbadetlerin Birleştirilmesi Katkılı)*” konusunda doktora çalışmasını bitirdi. 1992 Yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İmam Hatip olarak göreve başladı. 1998 yılında 25 yaşında iken Bingöl/Adaklı ilçesine İlçe Müftüsü olarak atandı. Şanlıurfa/Suruç ve Bitlis/Tatvan ilçelerinde İlçe Müftülüğü yaptı. 2007 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Danimarka'ya Din Görevlisi olarak gönderildi. Burada 8 ay İngilizce kursuna katıldı. 5 Yıl Din Görevlisi olarak görev yaptıktan sonra 2012 yılında Ağrı/Patnos İlçesine İlçe Müftüsü olarak atandı. 02.09.2014 tarihinde Van Büyükşehir İl Müftü yardımcılığına atandı. Halen Van İl Müftülüğünde görevine devam eden ŞAKRAK evli ve dört çocuk babasıdır.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.y.	: Aynı yer
b.	: bin/ibn (ođul anlamında)
bsk.	: baskı
bkz.	: Bakınız
Byy.	: baskı yeri yok
chp.	: Chapter (Bölüm)
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
h. :	: Hicri
Krş.	: Karşılaştırınız
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
md.	: Madde
ra	: radiyallahu anh
s.	: Sahife
sav	: Sallallahu aleyhi ve sellem
Terc.	: Tercüme
Thk.	: Tahkik eden
Trans.	: Translator
Trs.	: Tarihsiz
vd.	: ve diđerleri
Yay.	: Yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	15
1. KONUNUN TAKDİMİ	15
2. TEMEL KAVRAMLAR	17
2.1. Salat (Namaz)	18
2.2. Cem'	20
2.3. Kasr	21
2.4. Mütevatir Sünnet	23
2.5. Meşhur Sünnet	26
2.6. Ahad Sünnet	29
2.7. Sebep	32
2.8. İlet	34
2.9. Vakit	36

BİRİNCİ BÖLÜM

YAHUDİLİK VE HİRİSTİYANLIK'TA GÜNLÜK İBADETLER VE CEM'

1.1. YAHUDİLİKTE İBADET	39
1.1.1. Günlük İbadetlerin Cem'i Bağlamında Tarihi Gelişim ..	42
1.1.2. Yahudilik'te Günlük İbadetler ve Cem'	51
1.1.2.1. <i>Şahrit (Shaharit)</i>	52
1.1.2.2. <i>Musaf</i>	55
1.1.2.3. <i>Minha (Minhah)</i>	56
1.1.2.4. <i>Maariv</i>	58
1.1.2.5. <i>Neila (Ne'ilah)</i>	60
1.2. HİRİSTİYANLIK'TA GÜNLÜK İBADETLER VE CEM'	61
1.2.1. Lauds	65

1.2.2. Prime.....	68
1.2.3. Terce, Sext ve None	70
1.2.4. Vespers	74
1.2.5. Compline	77
1.2.6. Süryani Ortodoks'ta Günlük İbadetler	78
1.2.6.1. <i>Günlük İbadetler ve Cem'</i>	79
1.3. DEĞERLENDİRME	83

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM'DA NAMAZ (GÜNLÜK İBADETLER)

2.1. KUR'ÂN-I KERÎM AÇISINDAN NAMAZ TARİHİ	86
2.2. CAHİLİYE DÖNEMİNDE NAMAZ.....	91
2.3. İSLAM'IN İLK YILLARINDA NAMAZ	94
2.4. GÜNLÜK NAMAZ VAKİTLERİ	99
2.4.1. Sabah Namazı	100
2.4.2. Öğle Namazı	103
2.4.3. İkinci Namazı	106
2.4.4. Akşam Namazı.....	108
2.4.5. Yatsı Namazı.....	110
2.5. DEĞERLENDİRME	113

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM'DA NAMAZLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ (CEM')

3.1. AYETLERDE NAMAZLARIN CEM'İ	114
3.1.1. Namazlarda Cem'in Olamayacağı İle İlgili Delil Getirilen Ayetler	114
3.1.1.1. <i>Bakara 238. Ayetinin Semantik Tahlili</i>	115
3.1.1.2. <i>Bakara 238. Ayetinin Delil Olma Yönünden İncelenmesi</i>	118
3.1.1.3. <i>Nisa 103. Ayetinin Semantik Tahlili</i>	124
3.1.1.4. <i>Nisa 103. Ayetinin Delil Olma Yönünden</i>	

<i>İncelenmesi</i>	128
3.1.2. Namazlarda Cem'in Olabileceği Konusunda Delil Getirilen Ayet	132
3.1.2.1. <i>İsra 78. Ayetinin Semantik Tahlili</i>	134
3.1.2.2. <i>İsra 78. Ayetinin Delil Olma Yönünden İncelenmesi</i>	139
3.2. HADİSLERDE NAMAZLARIN CEM'İ	147
3.2.1. Seferde Cem' ile İlgili Hadisler	149
3.2.1.1. <i>Mutlak Seferde Cem</i>	149
3.2.1.2. <i>Değerlendirme</i>	161
3.2.1.3. <i>Seferin Acele Olması Durumunda Cem'</i>	162
3.2.1.4. <i>Değerlendirme</i>	168
3.2.1.5. <i>Seferde Cem' ve Taksir</i>	168
3.2.1.6. <i>Değerlendirme</i>	171
3.2.1.7. <i>Seferde Cem'i Sûrî</i>	172
3.2.1.8. <i>Değerlendirme</i>	175
3.2.2. İkamette Namazların Cem'i ile İlgili Hadisler	176
3.2.2.1. <i>İkamette Özürsüz Cem</i>	176
3.2.2.2. <i>Değerlendirme</i>	183
3.2.2.3. <i>İkamette Herhangi Bir Özur Sebebiyle Cem'</i>	184
3.2.2.4. <i>Değerlendirme</i>	190
3.2.3. Hac'da Cem' ile İlgili Hadisler	191
3.2.3.1. <i>Arafat'ta Cem'</i>	192
3.2.3.2. <i>Değerlendirme</i>	198
3.2.3.3. <i>Müzdelife'de Cem'</i>	198
3.2.3.4. <i>Değerlendirme</i>	207
3.2.4. Namazlarda Cem'in Olmadığı ile İlgili Hadisler	208
3.2.4.1. <i>Değerlendirme</i>	211
3.2.5. Namazların Cem'i ile İlgili Hadislerin Aritmetiği	212
3.2.6. Genel Değerlendirme	226
3.3. İSLAM FIKHINDA NAMAZLARIN CEM'İNE ELEŞTİRİSEL BAKIŞ	232
3.3.1. Sünnî Mezheplerin Görüş ve Delilleri	233

3.3.1.1. Hanefî Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	234
3.3.1.2. Mâlikî Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	249
3.3.1.3. Şâfî Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	263
3.3.1.4. Hanbelî Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	281
3.3.2. Şia Mezheplerinin Görüş ve Delilleri	296
3.3.2.1. Zeydiyye Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	298
3.3.2.2. İmâmiyye Mezhebi'nin Görüş ve Delilleri	302

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ PROBLEMLER

4.1. GÜNÜMÜZ YOLCULUKLARINDA NAMAZLARIN CEM'İ	311
4.2. HASTALIK SEBEBİ İLE NAMAZLARIN CEM' EDİLEBİLME İMKÂNI.....	321
4.3. ZOR İKLİM ŞARTLARI DOLAYISI İLE NAMAZLARIN CEM' EDİLEBİLME İMKÂNI	326
4.4. GÜNÜMÜZ MEŞGULİYETLERİNDE NAMAZLARIN CEM'İ İMKÂNI.....	331
4.5. VAKİTLERİN OLUŞMADIĞI BÖLGELERDE NAMAZLARIN CEM'İ İMKÂNI	340
SONUÇ	353
KAYNAKÇA	359

ÖN SÖZ

İnsanın Yaratan'a karşı en büyük sorumluluğu O'na iman etmesi, sonra da kulluk görevlerini yerine getirmesidir. Günlük ibadetler en önemli kulluk görevlerindedir. Bugün herhangi bir dine sahip olan insanlar günün belli vakitlerinde inandıkları ilaha ibadet etmektedirler. Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta, isimleri farklı olsa bile bugün yapılması zorunlu olan günlük ibadetler mevcuttur. İslam'da ise günlük eda etmek zorunda olduğumuz namaz ibadeti bulunmaktadır.

Namaz ibadeti insan ile Allah arasındaki en önemli bağıdır. Günde beş defa kendisini Allah'ın huzurunda bilmek hem büyük bir sorumluluk hem de büyük bir onurdur. Bunun için Cenab-ı Allah, *“Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoymak için Allah'ı anmak elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir.”*¹ Hz. Peygamber (sav) de *“Şunu bilin ki en hayırlı ameliniz namazdır.”*² buyurmuşlardır. Asıl olan namazları vaktinde kılmak olsa da İslam, bazı durumlarda iki namazı bir vakitte kılmaya kolaylığı bizlere sunmuştur. Tam olarak aynı olmasa bile Hıristiyanlık ve Yahudilikte de İslam'a benzer kolaylıklar bulunmaktadır. Bu iki dinde de günlük ibadetlerin olduğunu ve özel durumlarda bir takım kolaylıkların bulunduğunu Danimarka'da din görevlisi olarak bulunduğum sıralarda gördüm. Yahudi hahamlar, Hıristiyan papazlar ve her iki dinin entelektüel teologları ile bu anlamda bir takım görüş-

¹ 29/Ankebut, 45.

² Muvatta, Tahâret, 36; İbn Mâce, Tahâret, 4.

meler yaptım, günlük ibadetler ile ilgili literatür konusunda onlardan yardım aldım. Aynı zamanda günlük ibadetlerini izleme imkânına sahip oldum. Yaşadığım bölgede Ortadoğu'nun değişik Müslüman ülkelerinden gelen ve farklı mezheplere bağlı insanlar da bulunmaktaydı. Özellikle yağmurlu havalarda bazı mezhep müntesipleri kendi camilerinde namazlarını cem' ediyorlar, bu da namazların cem'ine mesafeli olan diğer mezhep müntesiplerince yadırganabiliyordu. Yaz aylarında ise gündüzün çok uzun sürmesi dolayısı ile akşam şafak kaybolmadan doğu ufkunda aydınlık oluşuyordu. Bu durumda da yatsı namazının kılınması ile ilgili bir takım problemler ortaya çıkıyordu. Bütün bunlar bizi diğer dinlerdeki günlük ibadetlerin, İslam'da da namazların cem'i konusunda bir araştırma yapmaya sevk etti. Değerli hocam, Prof. Dr. Ali Bakal'ın da tavsiyesi ile bu konuyu ele almaya karar verdik.

Öncelikle Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta günlük ibadetleri ve cem' konusunu kendi muteber kaynaklarından araştırarak ele aldık. Daha sonra İslam'da namazların cem'ini ele aldık. Konuyu ele alırken, öncelikle temel kaynak olan Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilintilendirilen ayetleri inceledik. Ardından konu ile ilgili hadisleri senetleri ile birlikte verdik. Hadisleri sunarken onların tekrar olmasına dikkat ettik. İslam fıkıhçılarının konu ile ilgili görüşlerini ve karşılıklı tartışmalarını dönemler halinde vermeye çalıştık. Son kısımda ise günümüz problemlerine elde ettiğimiz veriler ile çözüm aramaya çalıştık. Bu çalışmamız az da olsa İslam kültürüne katkı sağlayabildiyse ve günümüz problemlerin çözümünde zerre kadar da olsa bir ışık tutabilirse kendimizi bahtiyar hissedeceğiz.

Dr. Abdulvahap ŞAKRAK
2014-Van